

Problem Çözme Becerileri ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolü: Bir Yapısal Eşitlik Modeli Çalışması

The Mediating Role of Self-Esteem in the Relationship between Problem Solving and Loneliness: A Structural Equation Model Study

Doç. Dr. Zeynep KARATAŞ¹

Öz

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık rolüne ilişkin geliştirilen teorik modelin test edilmesidir. Çalışma Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde okuyan 194 kız (%58.3) ve 141 (%41.7) erkek olmak üzere toplam 335 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak Problem Çözme Envanteri, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada önerilen teorik model Yapısal Eşitlik Modeli ile test edilmiştir. Verilerin analizinde LISREL 8.51 kullanılmıştır. Araştırmada öncelikle doğrulanmış ölçme modellerine dayalı olarak önerilen yapısal modeller test edilmiş ve doğrulanmıştır. Araştırmada kurulan modelin fit uyum indekslerinin iyi uyum verdiği ve elde edilen katsayıların istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Problem çözme ile yalnızlık değişkeni arasındaki ilişkide benlik saygısı değişkeninin aracılık rolüne ilişkin kurulan yapısal modelin iyi uyuma sahip olduğu belirlenmiş ve benlik saygısının modelde kısmi aracılık rolü olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Problem çözme, yalnızlık, benlik saygısı, yapısal eşitlik modeli, aracılık

Abstract

This study aimed to examine the mediating role of self-esteem in the relationship between problem solving and loneliness with structural equation model. The study included 335 (194 girl, 141 boys) university students in Mehmet Akif Ersoy University in Burdur. Problem Solving Inventory, UCLA Loneliness Scale, and Rosenberg Self-Esteem Scale were used to collect data. The proposed theoretical model was tested by Structural Equation Model. 8.51 LISREL was used to analyze the data. First, measurement models for each of the variables were explored. The results of a Structural Equation Model Test was showed that fit compatibility indices of the model, produced a good compatibility and the coefficients obtained were significant. The mediating role of self-esteem in the relationship between problem solving and loneliness was found to be a partial mediating role.

Key Words: Problem solving, loneliness, self-esteem, structural equation model, mediating

¹ Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, RPD Anabilim Dalı

Giriş

Yalnızlık, depresyon, kaygı, stres gibi yaşanması hoş olmayan bir duygu olduğu gibi günümüz insanını bunaltan, tedirgin eden önemli sorunlardan birisidir. Son yıllarda kültürel ve sosyal yapıyı zorlayan, modern kent yaşamında sağlıklı sosyal ilişki ve yakınlıktan mahrum kalan ve böylece yalnızlık yaşayan birey sayısında hızlı bir artış gözlenmektedir (Özodaşık, 2001). Kişiler arası ilişkilerde büyük bir öneme sahip olan yalnızlık bireyin var olan sosyal ilişkileri ile arzuladığı sosyal ilişkileri arasındaki farklılık sonucu yaşanan hoş olmayan bir duygu durumudur (Pepleu ve Perlman, 1984). İzolasyon, bağlılık ve aidiyetten oluşan üç farklı yapıyı içinde barındıran yalnızlık (Bednar, 2000), Etkileşim kuramına göre tek başına ne kişisel ne de çevresel faktörlerden kaynaklanır. Hem kişisel hem de çevresel faktörlerin etkileşimi sonucunda oluşur. Kişi toplumun beklentilerini karşılayacak etkileşimleri sağlama konusunda yetersiz kaldığında bu durum duygusal ya da sosyal yalnızlıkla sonuçlanabilir. Duygusal yalnızlık bireyin çevresindeki aile, eş, sevgili gibi insanlarla yeterince yakın ve samimi ilişkiler kuramaması şeklinde tanımlanırken, sosyal yalnızlık bireyin çevresinde ihtiyaç duyduğu herhangi bir arkadaşlık ilişkisinin bulunmamasından kaynaklanan bir durum olarak ifade edilmektedir (Weiss, 1973; Akt. Koçak, 2008). Bilişsel yaklaşımı savunan kuramcılara göre yalnızlık, bireyin sahip olduğu ilişkiler ile sahip olmayı arzu ettiği ilişkiler arasında bir uyumsuzluk, farklılık algılandığında yaşanır (Seramat, 1980; Akt. Koçak, 2008). Varoluşçu kuramcılar ise yalnızlığın kökeninde ne olduğu ile ilgilenmezler, çünkü yalnızlık varoluş gerçeğidir (Peplau ve Perlman, 1982). Yalnızlık bireyi farklı şekillerde etkileyebilmektedir. İnsan yalnız olduğunda olumsuz duyguları artabilir ve bu duygular bireyin benliğinde bir takım değişiklikler yaratabilir bu durum bireyin çevresine olan güvensizliğini arttırarak uyumunu ve yaşamını zorlaştırdığı için yaralayıcı olabilir. Yalnız bireyler diğer insanlarla ilişkileri konusunda kendilerini yetersiz algıladıklarından iletişim kurmaktan çekinirler. Ayrıca yalnızlığın düşük benlik saygısı ile ilişkili olduğu da belirtilmektedir (Yaşar, 2007).

Benlik saygısı kişinin benlik-değerini, kendine güvenmesini ve kendini kabulünü ifade etmekte (Leory, 1996), aynı zamanda tüm sosyal etkileşimlerinin önemli bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Benlikte önemli olan kişisel, ilişkisel ve kollektif benlik yapıları bireyin benlik saygısını etkiler (Bednar, 2000). Bireyin benlik saygısının yüksek olması bireyin kendini kabul ve sosyal ilişkilerinde önemlidir (Turnage, Hong, Stevenson ve Edwards, 2012). Benlik saygısı yüksek olan kişiler yetenekli, başarılı, değerli ve önemli olduklarına inanır (Salami, 2010). Benlik saygısı insanın kendini değerlendirme ihtiyacı

üzerinde odaklanmaktadır. Olumlu benlik saygısı kişinin tümüyle birey olarak kendini kabul etmesi, değer vermesi ve güvenmesi olarak tanımlanır (Salmivalli, Kaukiainen, Kaistaniemi ve Lagerspetz, 1999). Coleman ve Hendry (1990) yüksek benlik saygısına sahip olanların mutlu, sağlıklı, üretken ve başarılı olmak için çaba gösterdiklerini, güçlükleri yenmek için daha azimli olduklarını, diğerlerini kabul ettiklerini ve yaşatlarının baskılarına daha az boyun eğdiklerini belirtirken; düşük benlik saygısına sahip olanların ise endişeli, karamsar, gelecek hakkında olumsuz düşünceleri olan ve başarısızlık eğilimleri olan bireyler olduklarını belirtmiştir. Bunun yanı sıra düşük benlik saygısına sahip bireylerin kendini başarısız olarak görmeye eğilimli olduğunu, sınırlı olma, daha az gayret gösterme gibi özellikler sergilediklerini ve yaşamda kendileri için önemli sayılabilecek fırsat, eleştiri veya başarıyı göz ardı edebileceklerini, ayrıca başarısız olduklarında kendilerine değersiz ve yeteneksiz biri oldukları yönünde ağır eleştirilerde bulunabileceklerini ifade etmiştir (Kassin, 1998). Bu yüzden benlik saygısı yüksek bireyler, daha zor aktiviteleri tercih etmekte, çabalarının başarıyla sonuçlanacağı konusunda kendilerinden çok emin gözükmekte, duygusal dalgalanmalara daha az duyarlı olmakta, depresyondan daha az etkilenmekte, kendileri için önemli ve yetkin olduklarını düşündükleri kişilerden gelecek geri bildirimleri kabullenmeye daha açık olmaktadır. Ayrıca, başkalarının kendilerinden daha üstün yanları olduğunu fark ettiklerinde de olumsuz duygular hissetmeyip olumsuz davranışlara ve kendilerini suçlamaya yönelmeyeceklerdir (Yelsma ve Yelsma, 1998). Görüldüğü gibi benlik saygısı bireyin kendisine olan tutumunu belirlediği kadar diğerlerine ve olaylara bakış açısında da son derece önemli bir kavramdır. Benlik saygısının yüksek olması olumlu durumlar içerisinde daha çok bulunmasını ve olumsuz durumlarla daha kolay baş edebilmesini sağlarken düşük olması kişinin olumsuz durumlardan daha çabuk etkilenmesini ve uzaklaşmasını sağlamaktadır. Olumsuz benlik algısı duygusal sıkıntı üretebilecekken (Segal ve Blatt, 1993) depresyon ve diğer kronik psikolojik problemlerle sonuçlanan bilişsel bozukluklara sebep olabilir (Beck ve Rush, 1978; Akt. Berg ve Snyder, 2010). Olumlu benlik algılamaları ise iyi olma hissi ve iyi ruh sağlığıyla sonuçlanır (Segal ve Blatt, 1993). Görüldüğü gibi bireyin benliğini nasıl algıladığı, düşük ya da yüksek benlik saygısı hem bireyin kendisi ile hem de diğerleri ile ilişkisini etkilemektedir. Birey ya yalnızlaşabilmekte kendini olumsuz değerlendirmekte ya da kendini önemli algılayarak kendi sıkıntılarını, problemlerini çözmeye istekli olabilmektedir.

Günümüzde problem çözme becerilerine olan ihtiyaç çoğu kuramcı için odak noktası haline gelmiştir. Duygusal, ekonomik, bedensel problemleri içine alan farklı problem türleri birbirleri içine karışarak büyük karmaşık problemler haline dönüşebilir. Problemlerin çözümleri, problemin türü ve karmaşıklığına göre değişir. Bazı problemler tamamıyla mantık

yoluyla çözülür, bazı problemler duygusal olgunluk gerektirir. Bazı problemler ise olaylara yeni bir bakış açısından bakmayı gerektirir. Bu da problem çözümleri arasındaki ortak amaca ulaşmaya engel olan nedeni ortadan kaldırmakla olur (Cüceloğlu, 1994). Problem çözmeye iyi niyet, problemlerin birden fazla çözümü olduğuna inanma, iki tarafın da kazanabileceği, sorunlara farklı bakış açılarıyla yaklaşılabilirliği, güç kullanmaktan kaçınma pozisyonları üzerinde değil problemler üzerine odaklanma, duyguları dikkate alma gerekliliği gibi olumlu düşünceler problem çözmeyi kolaylaştırır (Öğülmüş, 2004). Kendisini problem çözmeye yeterli algılayan bireylerin kişiler arası ilişkilerde daha girişken ve olumlu benlik algısına sahip oldukları görülmektedir (Şahin, Şahin ve Heppner, 1993). Problem çözme yalnız bireylerde sağlıklı işlemeyebilir. Yalnız bireyler işleri istedikleri gibi gitmediğinde yeniden harekete geçmekten kaçınmakta, olabilecek olumsuz sonuçlardan sürekli endişe duymakta ve problem ile yüzleşmek yerine problemden kaçma davranışı sergileyebilmektedirler (Hoglund ve Collison, 1989).

Alan yazına bakıldığında benlik saygısı ile yalnızlığın ilişkisini inceleyen (Bednar, 2000; Güloğlu ve Kararımak, 2010; Koçak, 2008; Sarıçam, 2011; Uyanık, 2007; Yaşar, 2007), benlik saygısının yalnızlığı yordadığını inceleyen (Erözkan, 2009; Güloğlu ve Kararımak, 2010; Koçak, 2008) çalışmalar olduğu gibi problem çözme ile benlik saygısı arasındaki ilişkileri gösteren (Çeşit, Ece ve Kafadar, 2012; Hazır ve Budak, 2009; Karaca, Aral ve Karaca, 2013; Temel, 2008; Traş, Aslan ve Mentiş-Taş, 2011) çalışmaların da olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra benlik saygısının yalnızlık, internette bilgi arama ve yaşam memnuniyeti arasında aracılık rolüne ilişkin bir çalışmaya rastlanmıştır (Liu, Shen, Xu ve Gao, 2013); fakat farklı değişkenlerde aracılık rolüne ilişkin çalışmalar olduğu görülmüştür (Balkıs ve Duru, 2010; Kocayörük ve Şimşek, 2009). Yukarıda belirtilen ilişki ve yordama çalışmaları ile aracılık çalışmaları incelendiğinde benlik saygısının problem çözme ya da yalnızlığı ne derece yordadığı ya da benlik saygısı problem çözme ve yalnızlık arasındaki ilişkileri incelenmiş oldukları görülmüş fakat problem çözme ile yalnızlık arasındaki ilişki de benlik saygısının aracılık rolünün incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma bu haliyle alan yazında kuramsal yapıyı desteklemesi bakımından ve bilgi birikimine katkı sağlaması açısından önemli bulunmaktadır. Bireylerin problem çözmeleri ile yalnızlıkları arasında olan ilişkide benlik saygılarının da önemli olup olmadığını ortaya koymak benlik saygısının önemini bir kez daha ortaya koyabilecek ve benlik saygısı temelli kuramsal çalışmaları da beraberinde getirebilecektir. Ayrıca benlik saygısının kısmi ya da tam aracılığını ortaya koymak deneysel çalışmaların kurgulanması açısından da faydalı olabilecektir. Bütün bunlardan hareketle bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin

problem çözme becerileri ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık rolüne ilişkin geliştirilen teorik modelin test edilmesidir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, değişkenler arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkileri incelemeye yönelik niceliksel ve ilişki model kullanılmış ve kurulan modelin test etme işlemi Yapısal Eşitlik Modeli ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evreni Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi öğrencileridir. Çalışma grubunu ise Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinin Fen Edebiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve bu fakültelerin farklı bölümlerinde okuyan, seçkisiz olarak seçilen 194 kız (%58.3) ve 141 (%41.7) erkek olmak üzere toplam 335 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.3'dür.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri üç kendini bildirim (self-report)-Likert tipi ölçme aracı kullanılarak toplanmıştır. Bunlar: Problem Çözme Envanteri, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği-Kısa Formu ve UCLA Yalnızlık Ölçeğidir.

Problem çözme envanteri-(PÇE)

Heppner ve Petersen tarafından geliştirilen Envanter 35 maddeden oluşan 6'lı likert türü bir ölçme aracıdır (Akt. Savaşır ve Şahin, 1997). Ölçeğin 3 faktörlü (problem çözmeye güven, yaklaşma-kaçınma ve kişisel kontrol) olduğu kaydedilmiştir. 9, 22 ve 29. maddeler değerlendirme dışı bırakılır. Yüksek puan yetersiz problem çözmeyi ifade etmektedir. Ölçek, önce, Taylan (1990), daha sonra Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından uyarlanmıştır (Akt. Savaşır ve Şahin, 1997). Taylan (1990), güvenilirlik çalışmasında; ölçeğin test tekrar test kararlılık katsayısını .66 olarak bulmuştur. PÇE'nin Kendini Kabul Envanteri ve Sürekli Kaygı Envanteri ile yapılan geçerlik çalışmasında ise, bireylerin problem çözme becerileri arttıkça kendini kabul puanlarının arttığı, sürekli kaygı puanlarının azaldığı görülmüştür. Şahin, Şahin ve Heppner (1993)'in uyarlama çalışması sonucunda 6 faktörlü (Aceleci yaklaşım, düşünen yaklaşım, kaçınan yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, planlı yaklaşım) olarak bulunan ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .88, tek ve çift sayılı maddeler ayrılarak, yarıya bölme tekniği ile elde edilen güvenilirlik katsayısı ise .81 olarak bulunmuştur (Akt. Savaşır ve Şahin 1997). Ölçüt bağıntılı geçerlikte ise, ölçeğin

toplam puanı ile Beck Depresyon Envanteri arasındaki korelasyon katsayısı .33 ve STAIT-T toplam puanı arasındaki korelasyon katsayısı .45 olarak bulunmuştur.

UCLA yalnızlık ölçeği

UCLA yalnızlık ölçeği bireyin genel yalnızlık derecesini belirlemeye yarayan likert tipinde bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçeğin orijinalinde gözden geçirilen formu 10 maddesi olumlu yani anlamsal olarak yalnızlık içermeyen, diğer 10 maddesi olumsuz yani anlamsal olarak yalnız bireyleri belirlemeye yönelik toplam 20 maddelik 4'lü likert tipi bir ölçektir (Russell, Peplau ve Cutrona, 1980; Akt. Demir, 1989). Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 80, en düşük puan ise 20'dir. Alınan yüksek puanlar bireylerin daha fazla yalnızlık yaşadığına işaret etmektedir. Ülkemizde ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Demir (1989) tarafından yapılmıştır. Demir (1989)'in yaptığı çalışmada ölçeğin iç tutarlılığı ile ilgili analizler toplam 72 kişi üzerinde hesaplanmış ve cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .96 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin beş hafta ara ile yapılan test tekrar test güvenirlik katsayısı .94 olarak bulunmuştur.

Rosenberg benlik saygısı ölçeği

Ölçek 1968 yılında Rosenberg tarafından geliştirilmiştir. Çoktan seçmeli 12 alt kategoriden oluşan ölçekte 63 madde yer almaktadır. Bu çalışmada 10 maddeden oluşan Benlik Saygısı alt kategorisi kullanılmıştır. Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonunda benlik saygısı kategorisinin geçerliğini sınamak için psikiyatrik görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerle yapılan değerlendirmede öğrencilerin benlik saygıları, kendilerine ilişkin görüşlerine göre, yüksek, orta ve düşük olarak gruplandırılmıştır. Görüşlerden ve benlik saygısı ölçeğinden elde edilen sonuçların arasındaki ilişkiler hesaplanmış ve geçerlik oranı .71 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayısının ise .75 olduğu belirtilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin problem çözme ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık rolünü açıklamaya yönelik geliştirilen teorik model yapısal eşitlik modeliyle test edilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 20 ve LISREL 8.51 paket programı kullanılmıştır.

Yapısal eşitlik modellemesi (YEM)

Araştırmalarda kuramsal yapıların formüle edilmesiyle ilgili karşılaşılan problemlerin çözümünde kullanılan bir teknik olarak sosyal bilimlerde değişkenler arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi ve kuramsal modellerin sınanmasında kullanılan sistemli bir araçtır

(Yılmaz, 2004). YEM aslında regresyon, faktör analizi ve varyans (kovaryans) analizi gibi çok değişkenli istatistik analiz yöntemlerini etkin olarak içerisinde barındıran bir modelleme zinciridir. Bu teknik içsel yapıların dışsal yapılarla nasıl bağ kurduğunu betimleyen bir ya da daha fazla doğrusal regresyon eşitliklerini içerir (Sümer, 2000). YEM çalışmalarının en belirgin özelliği tümüyle kurama dayanmaları; araştırmacının kendisinin oluşturduğu ya da daha önceden var olan kuramsal bir yapının sorgulanmasıdır. Araştırmanın ilk aşamasında bu kuramsal çerçeve ortaya konarak değişkenler arasındaki ilişki örüntüsü belirlenmekte ve tündengelimci bir yaklaşım ile bu kuramsal yapının veriler tarafından doğrulanıp doğrulanmadığı test edilmektedir (Şimşek, 2007). YEM’de, modeldeki değişkenler arasındaki ilişkilere ilişkin bütün parametrelerin ayrıntılı olarak açıklanması model kurma anlamına gelmektedir. YEM’de ölçüm modeli ve yapısal model olmak üzere iki temel model söz konusudur. İyi bir YEM analizinin ölçüm modeliyle başlaması gerekir (Sümer, 2000; Şimşek, 2007). Ölçüm modelinde gizil değişkenler tanımlanarak bütün değişkenler arasındaki yönü tanımlanmamış ilişkiler (korelasyonlar) hesaplanır. Yapısal modelde ise, gizil değişkenler ve bir gizil değişkenin göstergesi olamayan değişkenler arasındaki ilişkilerin yönü belirlenir ve bazı parametreler sabitlenir. YEM modelinin belirlenmesinde gizil değişkenler arasındaki ilişkilere ait parametrelerin yanı sıra modelde yer alan bütün gösterge değişkenlerin ve hata varyanslarının belirlenmesi gerekir (Eroğlu, 2003). YEM analizinde değişkenler arasındaki oklar iki değişken arasındaki nedensel ilişkinin yönünü gösterirken, çift yönlü oklar birlikte değişimi göstermektedir. Okların yönü gizil değişkenlerden gözlenen değişkenlere doğrudur. Bu, gizil değişkenlerin gözlenen değişkenler için bir yordayıcı olduğu anlamını taşımaktadır. Bu yapı YEM’in en önemli özelliğidir (Şimşek, 2007).

Yapısal Modellerde Aracı Değişkenlerin Test Edilmesi

Yapısal modellerde bir değişkenin aracılık rolü farklı yöntemlerle test edilebilir. Araştırmada 3 farklı yöntemle modellerde yer alan Benlik Saygısı (BS) değişkeninin aracılık rolü incelenmiştir. İlk yöntem değişkenler arasındaki regresyon katsayıların karşılaştırılmasıdır. Bu analizde değişkenin aracılık rolü üç basamakta test edilir. Birinci basamakta II. Modelde gösterilen a ve b regresyon katsayılarının anlamlı olması gerekmektedir. İkinci basamakta III. modelde yer alan b’ regresyon katsayısının anlamlı olup olmadığı incelenir. Son basamakta ise III modelde yer alan bağımsız değişkenin sonuç değişkeniyle direk ilişkisinin I. Model de belirlenen ilişkiden daha az önemli olması gerekmektedir (Baron ve Kenny, 1986). Bu durumda şekil x de görülen c regresyon

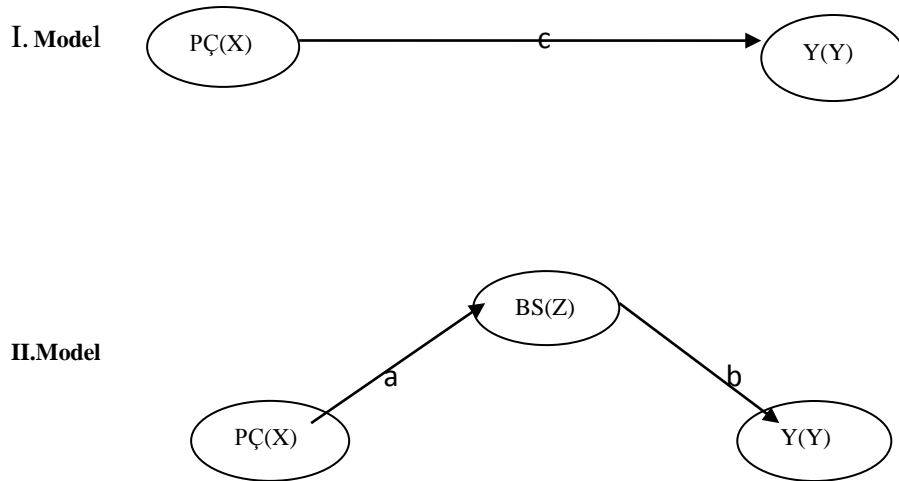
katsayısının c' değerinden daha yüksek olması gerekmektedir. Bu koşullar sağlandığında Z değişkeninin X ve Y değişkenleri arasında aracı değişken olduğu belirlenir.

İkinci yöntem model uyumlarının karşılaştırılmasıdır. Model uyumlarının karşılaştırılmasıyla yapılan analizde şekilde gösterilen c' yolunun istatistiksel olarak anlamlı çıkmaması ve III. Modelin model uyumunun II. Modelden daha düşük olması X değişkeninin Y değişkeni üzerindeki etkisinin “tamamıyla” Z değişkeni aracılığıyla sağlandığını göstermektedir (Şimşek, 2007).

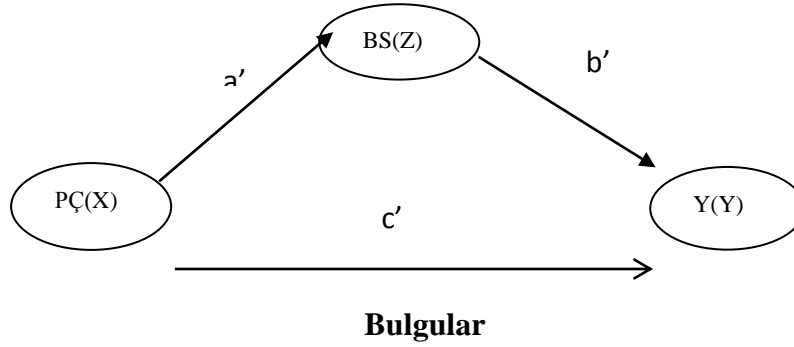
Araştırmada test edilecek diğer üçüncü yöntem ise Sobel Testidir. Bu testte şekilde gösterilen a yoluna ait standardize edilmemiş regresyon katsayısı ve onun standart hatası ile b yoluna ait standardize edilmemiş regresyon katsayısı ve onun standart hatası kullanılarak c' yolunun anlamlılık düzeyi belirlenmektedir. Sobel testi kullanılarak sadece tam aracı değişkenler değil aynı zamanda “kısmi aracılık”da (partial Mediator) belirlenmektedir (Preacher ve Hayes, 2004; Sobel, 1982). Test sonucunun anlamlı çıkması ve şekilde gösterilen c yoluna ilişkin regresyon katsayısının anlamsız olması Z değişkeninin tam aracı olduğunu; Sobel testin anlamlı çıkması fakat aynı zamanda X ile Y değişkeni arasındaki regresyon katsayısının anlamlı olması Z değişkeninin “kısmi aracı” olduğunu göstermektedir. Sobel testi sonucunun anlamlı çıkmaması ise Z değişkeninin X ile Y değişkeni arasında aracılık rolü taşımadığını göstermektedir. Araştırmada kurgulanan yapısal modeller Şekil 1’ de gösterilmiştir.

Şekil 1

Benlik Saygısı Değişkeninin Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisi ve Yalnızlıkları Arasındaki İlişkide Aracılık Rolüne İlişkin Kurulan Modeller

III. Model

Araştırmanın amacı doğrultusunda, sırasıyla, öncelikle ölçeklerin güvenirlik analizleri yapılmış, ikinci aşamada ise ölçüm modeli analiz edilerek doğrulandıktan sonra yapısal modellere geçilmiştir. Üçüncü aşamada problem çözme ve benlik saygısı ile yalnızlık arasındaki ilişkiye yönelik kurulan teorik model test edilmiş ve doğrulanmıştır. Son olarak problem çözme ile yalnızlık arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık rolüne ilişkin analiz gerçekleştirilmiştir. Bulgular bu doğrultuda aşağıda sırasıyla verilmiştir.

Güvenirlik Analizleri

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlikleri Cronbach Alfa ve Mc Donald's ω (Omega) katsayıları ile incelenmiştir. Mc Donald's ω özellikle konjenerik ölçümler için tasarlanmış ve standartlaştırılmamış faktör analizi terimleri ile ifade edilmektedir (McDonald, 1985). Mc Donald's ω katsayısı aynı zamanda "yapısal güvenirlik" olarak adlandırılır (Nunnally ve Bernstein, 1994). Ölçekler üzerinde yapılan güvenirlik analizi sonuçları Tablo 1, 2 ve 3'de sunulmuştur.

Tablo 1

Benlik Saygısı Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Değerleri

Boyut	Madde	λ_i	R^2	α	ω
	1	0,27	0,93	0,65	0,71
	2	0,14	0,98		
	3	0,61	0,62		
	4	0,21	0,96		
	5	0,53	0,72		
	6	0,63	0,60		
	7	0,59	0,66		
	8	0,30	0,91		
	9	0,58	0,67		
	10	0,53	0,72		

Toplam Cronbach Alfa: 0,65 Toplam Omega: 0,71

Tablo 2

Problem Çözme Envanterine İlişkin Güvenirlilik Değerleri

Boyut	Madde	λ_i	R^2	α	ω
Aceleci yaklaşım	13	0,28	0,92	0,60	0,73
	14	0,65	0,58		
	15	0,60	0,64		
	17	0,31	0,91		
	21	0,61	0,63		
	25	0,46	0,79		
	26	0,49	0,76		
	30	0,53	0,71		
Düşünen yaklaşım	32	0,38	0,86	0,67	0,67
	18	0,41	0,83		
	20	0,38	0,85		
	31	0,72	0,48		
	33	0,61	0,63		
Kaçıngan yaklaşım	35	0,53	0,72	0,73	0,74
	1	0,64	0,59		
	2	0,70	0,52		
	3	0,64	0,58		
Değerlendirici yaklaşım	4	0,57	0,67	0,52	0,59
	6	0,37	0,86		
	7	0,87	0,24		
Kendine güvenli yaklaşım	8	0,40	0,84	0,66	0,70
	5	0,33	0,89		
	23	0,65	0,58		
	24	0,77	0,40		
	27	0,72	0,48		
	28	0,31	0,90		
Planlı yaklaşım	34	0,34	0,89	0,57	0,58
	10	0,50	0,75		
	12	0,55	0,70		
	16	0,39	0,85		
	19	0,56	0,69		

Toplam Cronbach alfa: 0,80 Toplam Omega : 0,92

Tablo 3

UCLA-Yalnızlık Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Değerleri

Boyut	Madde	λ_i	R^2	α	ω
	1	0,54	0,71	0,86	0,87
	2	0,47	0,78		
	3	0,48	0,77		
	4	0,37	0,86		
	5	0,33	0,89		
	6	0,51	0,74		
	7	0,62	0,61		
	8	0,26	0,93		
	9	0,59	0,66		
	10	0,53	0,72		
	11	0,60	0,64		

	12	0,14	0,98		
	13	0,44	0,81		
	14	0,54	0,71		
	15	0,65	0,57		
	16	0,53	0,72		
	17	0,63	0,60		
	18	0,62	0,61		
	19	0,59	0,65		
	20	0,57	0,68		

Tablo 1, 2 ve 3’de görüldüğü gibi araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlikleri Cronbach Alfa ve Mc Donald’s ω (Omega) katsayıları ile incelendiğinde elde edilen sonuçlarda üç ölçeğinde güvenirlik değerlerine sahip olduğu görülmektedir.

Problem Çözme Becerisi, Benlik Saygısı ve Yalnızlık Ölçme Modelinin Analizlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada Benlik saygısı değişkeninin Problem çözme ile Yalnızlık arasındaki ilişkilere aracılık edip etmediği incelenmiştir. Bu amaçla kurulan yapısal modellere ilişkin analizlerden önce Benlik Saygısı ve Yalnızlık örtük değişkenleri için madde parselleme yöntemi uygulanmıştır. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğini oluşturan 10 madde iki, UCLA-Yalnızlık Ölçeğini oluşturan 20 madde ise dört parsele faktör yükleri göz önüne alınarak ayrılmıştır. Bu ölçeklere ilişkin parsel oluşturma kararı en çok olabilirlik varsayımlarını karşılamak ve modelde hesaplanan parametre sayılarını azaltma amaçları gözetilerek yapılmıştır (Bandalos ve Finney, 2001; Hagtvet ve Nasser, 2004). Araştırmada Ölçme modelinde ve yapısal modelde Benlik Saygısı Ölçeği ve Yalnızlık Ölçeği oluşturulan parseller analize dahil edilmiştir.

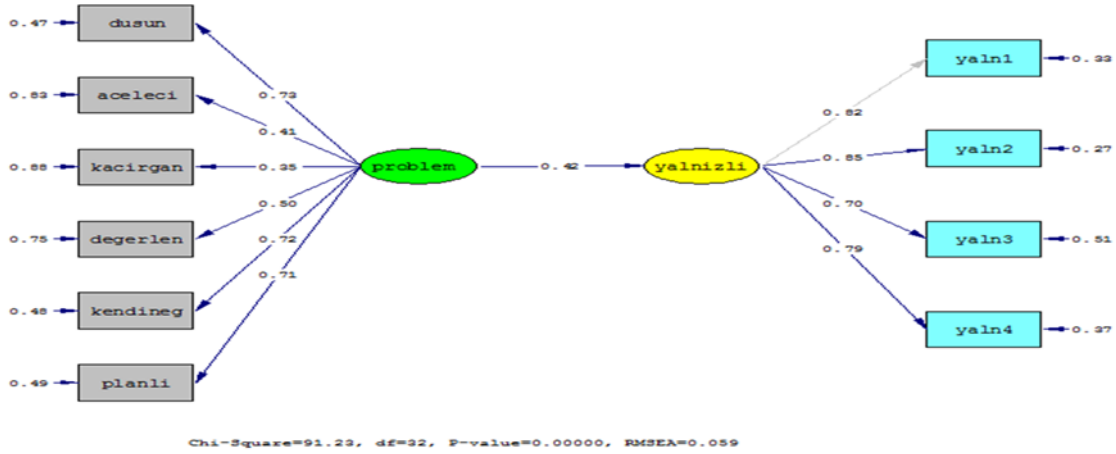
Araştırmada yapısal eşitlik modelinin testine geçilmeden önce bu yapısal modelde yer alacak değişkenlerin birlikte modellendiği bir ölçüm modeli oluşturulmuş ve analiz edilmiştir. Ölçüm modeli ile model veri uyumu incelenirken ki-kare (χ^2), χ^2/sd , RMSEA, RMR, GFI, AGFI, CFI gibi uyum ve hata istatistikleri göz önüne alınmaktadır. Hesaplanan istatistiklerden χ^2/sd değerinin 5’ten küçük olması, GFI ve AGFI değerlerinin 0,90’dan büyük olması, RMR ve RMSEA değerlerinin 0,05’den küçük çıkması model veri uyumunun mükemmel olduğunu göstermektedir (Hooper, Coughlan ve Mullen, 2008). Bununla birlikte GFI değerinin 0,85’ten, AGFI değerinin 0,80’den, RMR ve RMSEA değerlerinin 0,10’dan düşük çıkması model veri uyumu için kabul edilebilir alt sınır olarak gösterilmektedir (Kline, 2005).

Analiz sonucunda ölçüm modeli için hesaplanan Ki-kare değeri $\chi^2 = 109,91$, $sd = 44$, $p = .00$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranı

incelendiğinde ($\chi^2/sd = 2,49$) 3 değerinin altında olması mükemmel uyuma işaret etmektedir. Ölçüm modeline ait uyum iyiliği indeksleri incelendiğinde RMSEA = .05, RMR = .23, SRMR = .03, GFI = .97, AGFI = .94 ve CFI = .98 değerlerini almıştır. Bu değerler ölçüm modelinin iyi bir model olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda her bir gözlenen değişkenin her bir örtük değişkeni üzerindeki standardize edilmiş ve edilmemiş faktör yükleri, standart hataları ve t istatistikleri sonuçları incelendiğinde örtük değişkenler üzerindeki gözlenen değişkenlerin faktör yüklerinin hepsinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Problem Çözme İle Yalnızlık Arasındaki İlişkiye Yönelik Kurulan Modelin Test Edilmesi
Şekil 2

Problem Çözme ve Yalnızlık Değişkeninin Oluşturduğu Modelin Test Edilmesi

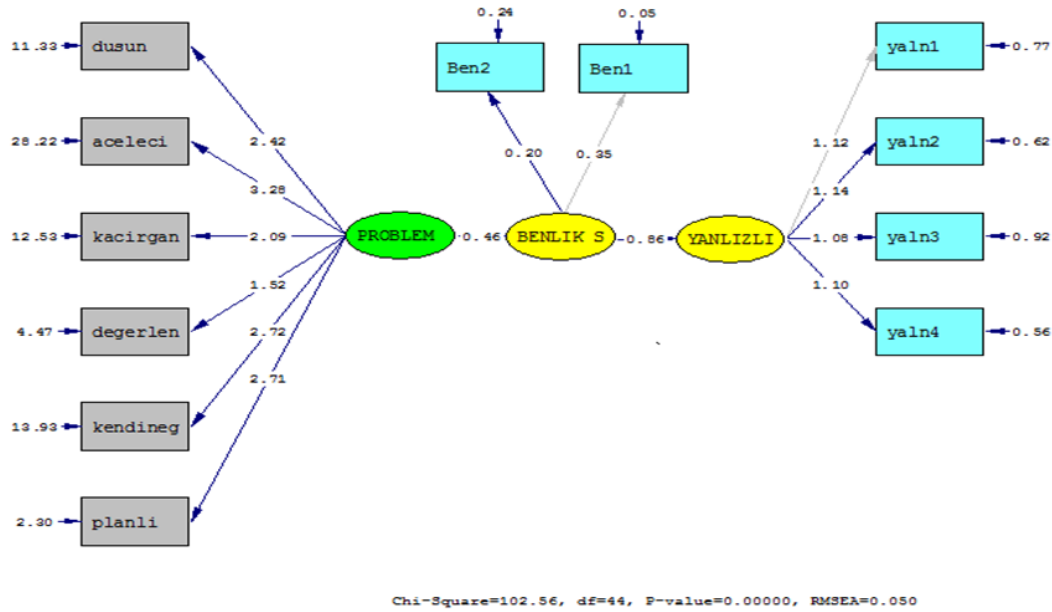

Şekil 2’de verilen I. Model olan, Problem Çözme ve Yalnızlık değişkeninin oluşturduğu model test edildiğinde problem çözme ile yalnızlık ($t=8.11$, $p>.05$), arasında kurulan ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Modele ilişkin Ki-kare $\chi^2 = 91,23$, $sd = 32$, $p = .00$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranı incelendiğinde ($\chi^2/sd = 2,85$) 3 değerinin altında olması iyi uyuma işaret etmektedir. Yapısal modele ait uyum iyiliği indeksleri incelendiğinde RMSEA = .059, RMR = .46, SRMR = .049, GFI = .97, AGFI = .94 ve CFI = .98 değerlerini aldığı görülmektedir. Bu değerler kurulan yapısal modelin iyi uyuma sahip olduğunu göstermektedir.

Problem Çözme, Benlik Saygısı ve Yalnızlık Değişkeninin Oluşturduğu Modelin Test Edilmesi

Şekil 3

Problem Çözme, Benlik Saygısı ve Yalnızlık Değişkeninin Oluşturduğu Modelin Test Edilmesi

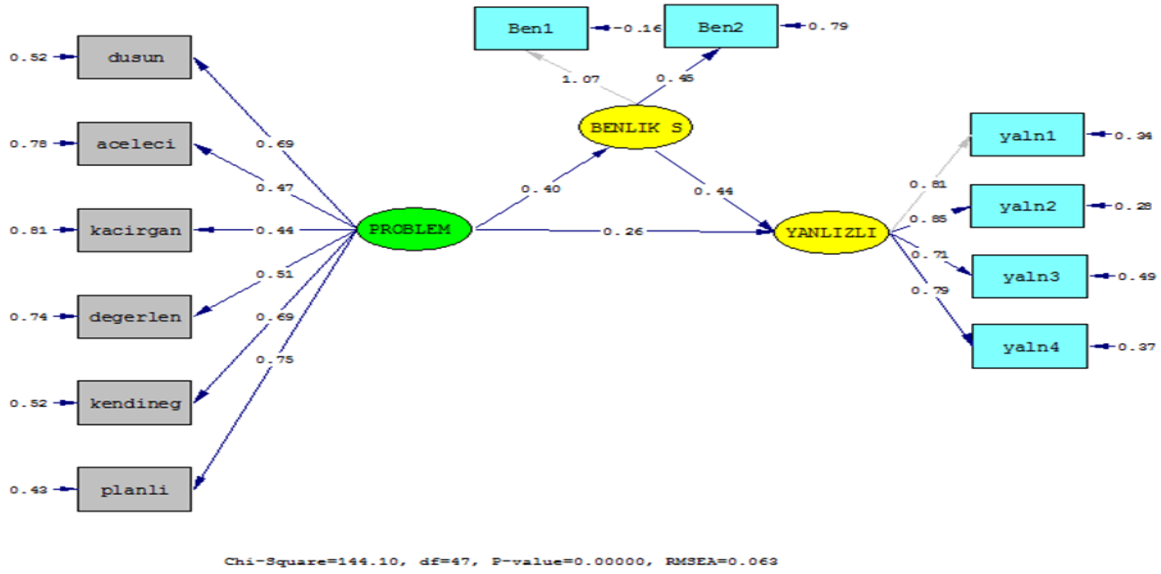

Şekil 3'te verilen II. Model olan, Problem Çözme, Benlik Saygısı ve Yalnızlık değişkeninin oluşturduğu model test edildiğinde Problem Çözme ile Benlik Saygısı ($t = 9,68$, $p > .05$), Benlik Saygısı ile Yalnızlık ($t = 9,16$, $p > .05$), arasında kurulan ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Modele ilişkin Ki-kare $\chi^2 = 102,56$, $sd = 44$, $p = .00$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranı incelendiğinde ($\chi^2/sd = 2,33$) 3 değerinin altında olması iyi uyuma işaret etmektedir. Yapısal modele ait uyum iyiliği indeksleri incelendiğinde $RMSEA = .050$, $RMR = .23$, $SRMR = .038$, $GFI = .97$, $AGFI = .94$ ve $CFI = .98$ değerlerini aldığı görülmektedir. Bu değerler kurulan yapısal modelinin mükemmel uyuma sahip olduğunu göstermektedir.

Problem Çözme İle Yalnızlık Arasındaki İlişkide Benlik Saygısı Değişkeninin Aracılık Rolünün İncelenmesi

Şekil 4

Problem Çözme ile Yalnızlık Değişkeni Arasındaki Yapıda Benlik Saygısı Değişkenin Aracılık Rolü

Şekil 4’de verilen III. Model test edildiğinde Problem Çözme ile Yalnızlık değişkeni arasındaki yapıda Benlik Saygısı değişkeninin aracılık rolü test edildiğinde, Problem Çözme ile Benlik Saygısı ($t = 9,47, p > .05$), Benlik Saygısı ile Yalnızlık ($t=5,44, p > .05$), Problem Çözme ile Yalnızlık ($t=4,59, p > .05$) arasında kurulan ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Modele ilişkin Ki-kare değeri $\chi^2 = 144,10$, $sd = 47$, $p = .00$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranı incelendiğinde ($\chi^2/sd = 3,06$) 5 değerinin altında olması iyi uyuma işaret etmektedir. Yapısal modele ait uyum iyiliği indeksleri incelendiğinde $RMSEA=.063$, $RMR=.37$, $SRMR=.051$, $GFI= .95$, $AGFI = .92$ ve $CFI=.97$ değerlerini aldığı görülmektedir. Bu değerler kurulan yapısal modelinin iyi uyuma sahip olduğunu göstermektedir.

Benlik Saygısı değişkeninin aracı değişken olup olmadığını belirlemeye yönelik ilk yöntem göz önüne alındığında Model II için hesaplanan Problem Çözme–Benlik Saygısı ($\beta=0,46$) ve Benlik Saygısı Yalnızlık ($\beta=0,86$) arasında hesaplanan regresyon katsayılarının anlamlı olduğu görülmektedir. Problem çözme ve yalnızlık arasındaki yol modelde tanımlandığında belirlenen III. Model için regresyon katsayıları incelendiğinde Benlik Saygısı ile Yalnızlık arasındaki regresyon değerinin ($\beta = 0,44$) hala anlamlı olduğu görülmektedir. Üçüncü aşamada Model I için belirlenen bağımsız değişken ile sonuç değişkeni arasındaki ilişkinin değişim miktarı incelendiğinde Problem Çözme ile Yalnızlık arasında Model I de gözlenen regresyon katsayısı $\beta= 0,42$ iken Model III de aynı katsayı 0,26’ya düşmüştür. İkinci yöntemle göre Benlik Saygısı değişkeninin aracılığı test edildiğinde II. Model uyum iyiliği III. Modele göre daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

Benlik saygısı değişkeninin aracılık rolüne ilişkin Sobel testi sonuçları incelendiğinde ($z=6,74$, $p=.00$) düzeyinde anlamlı çıktığı görülmüştür. Bununla birlikte Problem Çözme ile Yalnızlık değişkenleri arasındaki regresyon katsayısının anlamlı olduğu görülmektedir ($t=4,57$, $p>.05$). Bu durumda benlik saygısı değişkeninin modelde kısmi aracı olduğu belirlenmiştir.

Tartışma

Bu araştırmada, problem çözme becerilerinin, benlik saygısını bir aracı değişken olarak değerlendirerek, üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile doğrudan ve dolaylı ilişkisi incelenmiştir. Bu genel amaç doğrultusunda, ilk olarak, bu model içerisinde tanımlanan bütün ölçme modellerinin araştırmanın verileri tarafından doğrulanıp doğrulanmadığı test edilmiş ve sonuç olarak ölçme modellerinin araştırmanın verileri tarafından doğrulandığı görülmüştür. Daha sonra, önerilen yapısal model test edilmiş ve model doğrulanmıştır. Yapısal modele ilişkin elde edilen sonuçlara göre, problem çözme becerileri ile yalnızlık ve benlik saygısı arasındaki kurulan ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Bu değerler kurulan yapısal modelinin iyi uyuma sahip olduğunu göstermektedir. Alan yazın incelendiğinde bu bulgunun benlik saygısı ile yalnızlığın ilişkisini vurgulayan (Bednar, 2000; Kaçan-Softa, 2013; Güloğlu ve Kararımak, 2010; Erözkan, 2009; Koçak, 2008; Sarıçam, 2011; Uyanık, 2007; Yaşar, 2007) problem çözme ile benlik saygısı arasındaki ilişkileri gösteren (Çeşit, Ece ve Kafadar, 2012; Hazır ve Budak, 2009; Karaca, Aral ve Karaca, 2013; Temel, 2008; Traş, Aslan ve Mentiş-Taş, 2011) çalışmalarla paralellik gösterdiği görülmektedir. Bireyler benlik saygıları ne kadar yüksekse kendilerini daha az yalnız hissetmekte, benlik saygısı yüksek bireyler daha etkili problem çözme davranışı göstermektedir. İnsan yalnız olduğunda birtakım olumsuz duyguları artabilir ve bu duygular bireyin benliğinde çeşitli değişiklikler yaratabilir bu durum bireyin çevresine olan güvensizliğini arttırarak uyumunu ve yaşamını zorlaştırdığı için yaralayıcı olabilir (Yaşar, 2007). Ayrıca düşük benlik saygısı problem çözme algısının da düşük olmasına yol açabilmektedir (Hazır ve Budak, 2009).

Araştırmanın diğer bir sonucu ise, benlik saygısı değişkeninin problem çözme becerileri ile yalnızlık arasındaki ilişkiyi inceleyen modelde kısmi aracı olarak rol oynadığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda problem çözme becerileri ile yalnızlık arasında doğrudan bir ilişki bulunurken; bu ilişkide benlik saygısının düşük ya da yüksek olmasının dolaylı bir etkisi olduğu söylenebilir. Diğer bir deyişle, problem çözmenin yalnızlık üzerindeki etkisi, benlik

saygısı araya girdiğinde değişiklik göstermektedir. Bu sonuçlarla ilgili olarak alan yazın incelendiğinde problem çözme ve benlik saygısı ile yalnızlık arasında doğrudan bir ilişki bulunduğu alan yazınla uyumludur (Çeşit, Ece ve Kafadar, 2012; Hazır ve Budak, 2009; Karaca, Aral ve Karaca, 2013; Traş, Aslan ve Mentiş-Taş, 2011). Bunların yanı sıra benlik saygısının farklı değişkenlerle aracılık rolü incelendiğinde; yalnızlık ile internette bilgi arama ve yaşam memnuniyeti arasında (Liu, Shen, Xu ve Gao, 2013); akademik erteleme eğilimi ile akademik başarı arasında (Balkıs ve Duru, 2010), ergenlerde ana baba bağlanması ile iyi oluş arasında benlik saygısının aracılık rolüne ilişkin çalışmalar olduğu görülmüştür (Kocayörük ve Şimşek, 2009).

Sonuç olarak bu çalışmada önerilen yapısal model test edilmiş, doğrulanan ölçme modellerine dayalı olarak önerilen yapısal modellerde doğrulanmıştır. Problem çözme ile yalnızlık değişkeni arasındaki ilişkide benlik saygısı değişkenin aracılık rolünü test etmek için kurulan yapısal modelinde iyi uyuma sahip olduğu belirlenmiş ve benlik saygısının modelde kısmi aracılık rolü olduğu görülmüştür.

Bu çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular çeşitli sınırlılıklar göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Araştırmanın birinci sınırlılığı, örneklemin sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmasıdır. Bu yüzden, farklı üniversitelerde ve farklı bölümlerdeki öğrencilerle yapılacak yeni çalışmalar modelin geniş bir örnekleme test edilmesine katkı sağlayabilir. İkinci sınırlılığı ise, bu çalışmanın kesitsel bir çalışma olmasıdır. Araştırmaya konu olan değişkenler boylamsal çalışmalarla test edilerek etkililiğine yönelik yeni değerlendirmeler yapılabilir.

Çalışmanın sonuçları doğrultusunda bir takım öneriler geliştirilmiştir; üniversitenin ilk yıllarından başlayarak öğrencilere üniversiteye uyum süreçlerine yardımcı olacak kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin sunulması faydalı olabilir. Üniversite Psikolojik danışmanlarının yalnızlık açısından gereksinim duyan öğrencilerle bireysel ve grupla psikolojik danışma yapmaları yararlı olabilir. Psikolojik danışmanlar ve eğitimciler, uygun psiko-eğitim programları kullanarak öğrencilerin olumlu bir benlik algısı geliştirmelerine yardımcı olabilir. Son olarak problem çözme davranışında kendine güveni arttırma, benlik saygısını yükseltmeye ve yalnızlığı azaltmaya yönelik bilişsel ve davranışsal stratejileri kullanarak yapılacak çalışmalara gereksinim duyulacağı açıktır. Bu tür çalışmalara ağırlık verilmesi faydalı olabilir.

Kaynakça

- Bandalos, D. L., & Finney, S. J. (2001). Item parceling issues in structural equation modeling. In M. G. A. & S. R. E. (Eds.), *New developments and techniques in structural equation modeling* (pp. 269–296). NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Balkıs, M. ve Duru, E. (2010). Akademik erteleme eğilimi, akademik başarı ilişkisinde genel ve performans benlik saygısının rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 159-170.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality & Social Psychology*, 51, 1173-1182.
- Bednar, K.L. (2000). Loneliness and Self-Esteem at Different Levels of the Self. *Honors Projects*. Paper 20. http://digitalcommons.iwu.edu/psych_honproj/20
- Berg, C. J., & Snyder, C. R. (2010). Assessing self-perceptions of college students across life domains: Development and validation of the Self-Theory Scale. *College Student Journal*, 44(4), 952-967.
- Can, G. (1990). Lise öğrencilerinin benlik tasarımı etkileyen etmenler. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Coleman, J. & Hendry, L.(1990). *The nature of adolescence* (Second Edition). London: Routledge.
- Cüceloğlu, D. (1994). *İnsan ve davranışı psikolojinin temel kavramları*. (5. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çeşit, C., Ece, A.S. ve Kafadar, H. (2012). Sanat eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ve benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi (Bolu ili örneği). *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(3), 706-726.
- Çuhadaroglu F (1986) Adolesanlarda benlik saygısı. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Bölümü, Ankara.
- Demir, A. (1989). UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 7(23), 14–18.
- Demirel, Ö. (2001). *Eğitim sözlüğü*. (1. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Erden, M. ve Akman, Y. (2009). *Eğitim psikolojisi*. (18. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Erkan, Z. (2005). Eğitsel rehberlik. Ersin Uzman (Ed.), *Psikolojik danışma ve rehberlik içinde* (s. 79-96). İstanbul: Lisans Yayıncılık.

- Eroğlu, E. (2003). *Toplam kalite yönetimi uygulamalarının yapısal eşitlik modeli ile analizi*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erözkan, A. (2009). Ergenlerde yalnızlığın yordayıcıları. *İlköğretim Online*, 8(3), 809-819.
- Geçtan, E. (2004). *İnsan Olmak* (3. Basım), İstanbul: Metis Yayınları.
- Güloğlu, B. ve Kararımak, Ö. (2010). Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık. *Ege Eğitim Dergisi*, 11(2), 73-88.
- Hagtvet, K. A., & Nasser, F. M. (2004). How Well Do Item Parcels Represent Conceptually Defined Latent Constructs? A Two-Facet Approach. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 11(2), 168-193. doi: 10.1207/s15328007sem1102_2
- Hazır, K. ve Budak, G. (2009). Çalışanlarda benlik saygısının, problem çözme tarzlarına etkileri, sağlık personeli üzerinde uygulamalı bir araştırma. *Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Dergisi*, 8(1), 01.03. 2014 tarihinde şu siteden indirilmiştir: http://www.kho.edu.tr/akademik/enstitu/savben_dergi/81.htm
- Hoglund, C.L., ve Collison, B.B. (1989). Loneliness and irrational beliefs among college students. *Journal of College Student Development*, 30, 53-58.
- Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. (2008). Structural equation modeling: Guidelines for determining model fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
- Karaca, N.H., Aral, N. ve Karaca, L. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin problem çözme becerisi ve benlik saygısının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 67-74.
- Kassin, S. (1998). *Psychology* (Second Edition). New Jersey: Prentice Hall.
- Kılıççı, Y. (2006). *Okulda ruh sağlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kirkley, J. (2003). *Principles for teaching problem solving*. Indiana: Plato Learning Inc.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling* (Second Edition ed.). NY: Guilford Publication, Inc.
- Kocayörük, E. ve Şimşek, Ö. F. (2009). Ergenlerde ana-baba bağlanması ile iyi oluş ilişkisinde benlik saygısının aracılık etkisi, Birinci Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 1-3 Mayıs, Çanakkale, Türkiye. (ISBN: 978-605-60682-1-8, s. 229-239; <http://oc.eab.org.tr/egtconf/pdfkitap/12.pdf>)
- Koçak, E. (2008). Ergenlerde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Leory, M.R. (1996). *Self-presentation, impression, management and interpersonal behavior*. New York: Harper Collins Publishers.
- Kneeland, S. (2001). *Problem çözme*. (Çev. N. Kalaycı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Liu, R., Shen, C., Xu, L. ve Gao, Q. (2013). Children's internet information seeking, life satisfaction, and loneliness: The mediating and moderating role of self-esteem. *Computers&Education*, 68, 21-28.
- McDonald, R. (1985). *Factor analysis and related methods*. N J: Erlbaum.: Hillsdale.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3 ed.). New York: McGraw-Hill.
- Öğülmüş, S. (2004). *Ben sorun çözebilirim kişilerarası sorun çözme becerileri ve eğitimi*. Ankara: Babil Yayıncılık.
- Özodaşık, M. (2001). *Modern insanın yalnızlığı* (1.Basım), İstanbul:Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Peplau, L.A., Perlman, D. (1982), *Perspectives on Loneliness*, In Ed.L.A Peplau and D. Perlman, *Loneliness: A Sourcebook of Current Theory Research and Therapy*, 206-223, New York:Wiley.
- Peplau, L.A., Perlman, D. (1984), "Loneliness Research: A Survey of Empirical Findings. In L.A. Peplau ve S.E. Goldston (Eds.), *Preventing the Harmful Consequences of Severe and Persistent Loneliness*", 13-47, Rockville, MD: National Institute of Mental Health.
- Pescitelli, D. (2007). An analysis of Carl Rogers' theory of personality. *Personality&Consciousness*. http://pandc.ca/?cat=carl_rogers&page=rogerian_theory. 17.09.2013 tarihinde indirildi.
- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2004). SPSS and SAS procedures for estimating indirect effects in simple mediation models. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers*, 36, 717-731.
- Rosenberg, M. (1986). *Conceiving the self*. Florida: Krieger Publishing Company.
- Salami, S.O. (2010). Moderating effects of resilience, self-esteem and social support on adolescents' reactions to violence. *Asian Social Science*, 6(12), 101-110.
- Salmivalli, C. , Kaukiainen, A. , Kaistaniemi, L., & Lagerspetz, K.M.J. (1999). Self-evaluated self-esteem, peer-educated self-esteem and defensive egoism as predictor of adolescents participation in bullying situation. *Pers Soc Psychol Bull*, 25(10), 1268-1278.
- Sarıçam, H. (2011). *Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılıkları ile benlik saygıları ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Segal, Z.V. & Blatt, S.J. (1993). The self in emotional distress: Cognitive and Psychodynamic perspectives. New York: Guilford Press.
- Sobel, M. E. (1982). Asymptotic intervals for indirect effects in structural equations models. In S. Leinhardt (Ed.), *Sociological methodology* (pp. 290-312). San Francisco: Jossey-Bass.
- Synder, C.R. (1991). Explonatory style as reality negotiation with one's self-theory, or vice versa. *Psychological Inquiry*, 2, 36.39.
- Şahin, N., Şahin, N. & Heppner, P.P. (1993). Psychometric properties of the problem solving inventory in a group of Turkish university students. *Cognitive Therapy and Research*, 17, 379-396.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş; Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları* Ankara: Ekinoks.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3 (6) 49-74.
- Temel, D. (2008). The role of perceived social problem solving, narcissism, self-esteem and gender in predicting aggressive behaviors of high school students. Unpublishet master thesis, Middle East Technical University, the Department of Educational Sciences, Ankara.
- Traş, Z., Arslan, C. ve Mentiş Taş, A. (2011). Öğretmen adaylarının mizah tarzları, problem çözme ve benlik saygısının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 716-732.
- Turnage, B.F., Hong, Y.J., Stevenson, A.P. & Edwards, B. (2012). Social work students' perceptions of themselves and others: self-esteem, empathy, and forgiveness. *Journal of Social Service Research*, 38, 89-99.
- Uyanık, S. (2007). *Üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, yalnızlık ve kendine saygı düzeyinin sınav kaygısı üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Yaşar, M.R. (2007). Yalnızlık. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 237-260.
- Yelsma, P. & Yelsma, J. (1998). Self-esteem and social respect with in the high school. *Journal of Social Psychogy*, 138(4), 431-441.

Extended Abstract

In the theoretical model of the present study, it is assumed that, based on the direct relationship between problem solving and loneliness and self-esteem, self-esteem can predict the effect of problem solving on loneliness. In addition, students' loneliness can vary depending on the levels of self-esteem. Based on this assumption, the accuracy of the model in this study is tested (using structural equation modeling) in order to determine whether self-esteem serves as a mediator between university students' problem solving and levels of loneliness. Although the aforementioned studies focused on the direct relationship between loneliness and the involved variables, the present study begins with the viewpoint in which there may be different tacit and instrumental variables in the relationship between self-esteem and problem solving and loneliness. The purpose of this research is to examine the role of self-esteem as a mediator between university students' problem solving and their levels of loneliness.

This study, which explores the direct and indirect relationships between university students' problem solving and levels of loneliness, includes the characteristics of descriptive research in the screening model. In addition, the theoretical model developed for explaining the role of university students' self-esteem as a mediator between problem solving and loneliness is tested using structural equation modeling. The participants in this study consisted of 335 students in the Faculty of Science and Letters and the Faculty of Education at Mehmet Akif Ersoy University (194 females (%58.3) and 141 males (%41.7)) who were selected with the simple random-sampling method. As a means of data collection Problem Solving Inventory, UCLA Loneliness Scale, and Rosenberg Self-Esteem Scale was used.

Problem Solving Inventory: The adaptation study of this 35-item Self-esteem Scale, developed by Heppner and Petersen, was carried out by Taylan and Şahin, Şahin ve Hepner. In the study conducted by Şahin, Şahin and Hepner, the Cronbach Alpha reliability coefficient of the scale was found to be .88. In criterion-related validity of the scale with a total score correlation coefficient between the Beck Depression Inventory total score of .33 and the correlation coefficient between STAIT-T was found to be .45.

UCLA Loneliness Scale: UCLA loneliness scale used to determine the degree of an individual's overall loneliness and Likert-type, a self-rating scale. The highest score that can be taken on the scale is 80, while the lowest score is 20. Received high scores indicate that individuals experienced more loneliness. In Turkey, reliability and validity study of the scale

were made by Demir. The Cronbach Alpha reliability coefficient of the scale was found to be .96. Test-retest reliability coefficient of scale was found .94.

Rosenberg Self-esteem Scale: The adaptation study of this 10-item Self-esteem Scale, developed by Morris Rosenberg, was carried out by Çuhadaroğlu. In the study conducted by Çuhadaroğlu, the validity coefficient of the scale was found to be .71 and the reliability coefficient was .75.

In the present study, the process of evaluating the relationships between the variables and the established theoretical model was carried out using structural equation modeling. The SPSS 20 and Lisrel programs were used to obtain data in the analysis.

Two basic models, the measurement model and the structural model, were employed for structural equation modeling. It has been shown that a good analysis should begin with the measurement model and the goodness-of-fit indices enable a conclusion to be drawn as to whether each model is entirely supported at an acceptable level based on the data. The reliability of the scales employed in the present study was analyzed with Cronbach's alpha and McDonald's coefficient omega (ω). Concerning the latter, the omega coefficient is a better predictor of actual reliability in this case since it produces sub-value of reliability. In addition, the role of as mediator can be tested in different ways. For example, regression of coefficients between variables is compare.

Consequently, in this study, the recommended structural model was verified and it was found that the relationships between problem solving and self-esteem, and between self-esteem and loneliness, were statistically significant. Furthermore, it was revealed that the fit indices of the basic structural model generally met the conditions of acceptance value and that the t-values belonging to the relationship between all of the variations were significant. Accordingly, problem solving and self-esteem predict loneliness at a significant level, and self-esteem serve as a mediator between the variables of problem solving and loneliness.

The results are in accordance with the findings of previous studies the significant relationship between self-esteem and loneliness, between self-esteem and problem solving. Other results have shown that self-esteem serve as a mediator between problem solving and loneliness in the model. In literature, self-esteem serve as a mediator between loneliness and search for information on the internet, between academic achievement and academic procrastination, between parents connecting in adolescents and well-being.

There are several limitations in this study. First limitation of the study, the sample was only consists of students who was studying at Mehmet Akif Ersoy University. The second

limitation of this study is cross-sectional study. Effectiveness evaluations can be made with longitudinal study.

University students must deal with numerous issues and make important decisions regarding their future, in addition to establishing their identity, expanding their social network, and continuing their professional development. Such situations can cause loneliness to increase, which can simultaneously increase their levels of problem solving and diminish their self-esteem. In this regard, the findings of the present study can help such students with these issues, especially through psychological counseling. Additional research should be conducted with university students from various departments in order to test the model and increase the generalizability of the findings.